

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för svenska som andraspråk

”Det känns som att man blir synad”
Om attityder till kodväxling

Claudio Oyarzo

Specialarbete, 15 poäng
Svenska som andraspråk, fördjupningskurs
Vt 2011
Handledare: Tore Otterup

Sammandrag

Kodväxling är ett begrepp för att beskriva det språkliga fenomen som inträffar när en person i ett och samma samtal växlar mellan två eller flera språk. Förutsättningen för att detta skall kunna ske, och kallas kodväxling, är att båda personerna som deltar i samtalet behärskar bägge språken i ungefär lika hög grad. I denna uppsats har jag genom samtalsintervjuer fördjupat mig i kodväxlande individers uppfattningar av omgivningens attityder till kodväxling, samt huruvida dessa attityder påverkar informanterna i deras eget kodväxlande.

Min undersökning visar att samtliga informanter upplevde till största del negativa attityder till deras kodväxlande, vilka kunde gestalta sig såväl verbalt som fysiskt. Emellertid hade samtliga också i viss utsträckning stött på positiva attityder från omgivningen, exempelvis i form av nyfikenhet och ett slags positivt laddad avundsjuka inför deras förmåga att kunna kodväxla.

Tre av fyra informanter gav därtill uttryck för att dessa negativa attityder från omgivningen på olika sätt påverkade dem i en icke positiv riktning. Exempel på detta kunde vara en upplevelse av skam inför sitt eget kodväxlande, att man på olika sätt hämmades eller helt enkelt lät bli att kodväxla i vissa sammanhang.

Min analys pekar på att det kan finnas två olika perspektiv på kodväxling. Ur det ena perspektivet ses kodväxling som något språkförbistrande, något som kan "förstöra" det svenska språket genom att man exempelvis blandar in "utländska ord". Det kan också ge en föreställning om att den som kodväxlar gör det för att denne inte fullt ut behärskar det svenska språket. Ur det andra perspektivet ses kodväxling istället som något språkberikande, ett språkligt fenomen som tyder på kreativitet och språklig medvetenhet.

Min uppfattning är att kodväxling är något positivt ur ett såväl språkligt som socialt perspektiv, och att kodväxling på intet sätt har en negativ inverkan på individens språkliga förmåga. Om allmänheten blev mer medveten om vad kodväxling faktiskt är, och vilket syfte det fyller, kunde kanske vissa negativa attityder gentemot fenomenet försvinna.

Nyckelord: Kodväxling, flerspråkighet, svenska som andraspråk

Innehåll

1.1 Inledning.....	4
1.2 Syfte och forskningsfrågor	5
1.2.1 Forskningsfrågor	5
2.1 Metod och material.....	6
2.1.1 Kvalitativ undersökning.....	6
2.1.2 Samtalsintervju.....	6
2.1.3 Urval.....	6
2.1.4 Etiska perspektiv	7
2.1.5 Tillförlitlighet.....	8
3.1 Begreppsdefinition	9
4.1 Teoretisk anknytning.....	10
5.1 Resultat.....	13
5.1.1 Hur förhåller sig informanterna till kodväxling som fenomen?	13
5.1.2 Vilka attityder upplever informanterna till användandet av	
kodväxling?.....	15
5.1.3 Påverkar eventuella attityder till kodväxlande användandet av	
kodväxling, och i så fall på vilket sätt?.....	15
6.1 Analys.....	18
6.1.1 ”I Sverige ska man prata svenska och inget annat!”	18
6.1.2 ”Vissa saker ’betyder mer’ på ett visst språk”	20
7.1 Diskussion	22
7.1.1 Förklaring av resultaten.....	22
7.1.2 Metodanalys	23
7.1.3 Avslutning.....	23
Källförteckning.....	26

1.1 Inledning

Tänk dig att du sitter i en soffa på en fest. Bredvid dig sitter två människor i ett samtal. Trots att de sitter bara några decimeter ifrån dig uppfattar du ändå bara ca 50 procent av vad som sägs. Ord på svenska blandas med något annat språk som du varken kan identifiera eller förstå. Du får inget sammanhang. Hur känner du dig? Nyfiken och intresserad? Eller kanske snarare irriterad och utestängd?

Fenomenet du betraktar kallas med språkvetenskaplig terminologi för kodväxling. Att kodväxla innebär i korthet att du blandar två eller flera språk i ett och samma samtal. Det är ett vanligt fenomen bland två- och flerspråkiga, och kan sägas delvis ha sin utgångspunkt i att du behärskar två eller flera språk på ett mer eller mindre likvärdigt sätt, och därför på ett enkelt sätt kan växla mellan dessa utan att du kanske själv ens tänker på det.

Jag har i denna uppsats undersökt kodväxlande individers uppfattning av omgivningens attityder till kodväxling, samt huruvida dessa attityder påverkar kodväxlarnas användning av kodväxling. Jag är själv tvåspråkig och använder mig aktivt av kodväxling då jag talar med människor som är tvåspråkiga inom samma språk som jag. Under mitt livs resa som aktivt tvåspråkig och kodväxlande, har jag uppfattat lite blandade attityder från omgivningen till mitt kodväxlande. Attityderna har varit såväl positiva som negativa. Kanske är det detta som fått mig så intresserad av ämnet, och frambringat en vilja hos mig att undersöka detta fenomen lite noggrannare.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet är att undersöka hur kodväxlande individer uppfattar omgivningens attityder till kodväxling, och huruvida dessa attityder påverkar dem i användandet av kodväxling.

1.2.1 Forskningsfrågor

1. Hur förhåller sig informanterna till kodväxling som fenomen?
2. Vilka attityder upplever informanterna till användandet av kodväxling?
3. Påverkar eventuella attityder till kodväxlande användandet av kodväxling, och i så fall på vilket sätt?

2.1 Metod och material

2.1.1 Kvalitativ undersökning

Metoden som använts är kvalitativ undersökning, och materialet har varit samtalsintervjuer. Jag har valt metoden kvalitativ undersökning eftersom jag är intresserad av att finna subjektiva och individuella upplevelser av attityder till kodväxling. I användandet av kvalitativ undersökning är det intressanta bland annat också att finna likheter och skillnader. Min fokus har således inte varit att dra generella slutsatser och finna resultat som man kan mäta statistiskt.

2.1.2 Samtalsintervju

Jag har valt samtalsintervjuer som material på grund av jag varit intresserad av att komma åt ett fåtal informanternas subjektiva tankar och upplevelser kring ämnet. Vid samtalsintervju ligger som tidigare nämnt inget fokus på kvantitativa resultat som man kan generalisera. Detta ämnar jag väga upp genom att belysa ämnet ur det kvalitativa och analyserande perspektivet som Esaiasson m.fl. nämner i *Metodpraktikan* (s.283). Samtalen med varje informant sträckte sig från 30 minuter upp till nästan en timme och jag lät varje informant välja var de önskade att bli intervjuade. Tre var i deras hem och en var ute på ett café.

2.1.3 Urval

Urvalet av informanter består av fyra personer av olika kön och i olika åldrar, vilka i sin tur är indelade i två olika ålderskategorier. I mitt sökande efter informanter kom jag till insikt rätt snabbt att jag inte kunde ha för många informanter. *Metodpraktikan* nämner att det är svårt att frigöra sig från tanken ”ju fler desto bättre”, men poängterar då att de viktigaste inslagen handlar om genomtänkta urval och även noggranna förberedelser. (Esaiasson, 2010 s.294). Det som förenar informanterna är att de alla talar samma språk. Urvalet av informanter är strategiskt (Cantzler, 1992 s.41) eftersom jag velat undersöka olika

informanternas upplevelser, och se om dessa eventuellt skiljer sig åt beroende på exempelvis kön och ålder.

Ett av mina intervjuobjekt är en ung tjej som går sista året på en gymnasieskola och som är arton år gammal. Vidare valde jag en man som är en industriarbetare sedan drygt trettio år tillbaka och är fyrtionio år gammal. Den tredje personen jag intervjuade är en kille på tjugotvå år som jobbar inom logistik sedan några år och till sist en kvinna på femtioett år som jobbar i en butik.

Alla personerna som deltog i min undersökning har samma modersmål, som är spanska och trots att den unga tjejen och killen är födda i Sverige så kodväxlar dom frekvent inom sin familj och vänskapskrets.

Att jag bara valt fyra informanter beror på två faktorer. För det första behövde jag begränsa mitt urvals omfång på grund av uppsatsens storleksbegränsningar. För det andra ville jag noggrant analysera och bearbeta resultatet av mina intervjuer, och då anser jag att ett mindre antal intervjuer är en fördel. Om jag hade haft fler riskerar uppsatsen att spreta, och viktiga detaljer gå förlorade i mängden svar. En annan aspekt till avgränsningen är att jag valde informanter med samma modersmål för att kunna få reda på om informanterna delar samma åsikt om attityderna gentemot att de kodväxlar.

2.1.4 Etiska perspektiv

Jag har beaktat det etiska perspektivet i min uppsats utifrån det *Metodpraktikan* nämner om just detta. Det sägs att vissa undersökningar inte blir trovärdiga om man inte kan ange källan (Esaiasson, 2010 s.290). Därför har jag garanterat mina informanter anonymitet i den utsträckning det är möjligt. De inspelade har inte verkat bekymrade över att deras identitet skall läcka ut. Trots detta har jag i högsta möjliga grad beaktat anonymiteten genom att radera inspelningarna av informanterna efter att jag transkriberat resultatet av intervjuerna. Detta är något jag i efterhand har ångrat, men jag ansåg vid tillfället att jag inte behövde spara det inspelade materialet till något annat.

2.1.5 Tillförlitlighet

Innan intervjuerna har informanterna fått ta del av mitt syfte och mina frågeställningar. Begreppet kodväxling har också diskuterats för att säkerställa att jag och informanterna har samma ingångsläge. På så sätt hoppas jag trygga att informanterna förstått undersökningens syfte och att samtalet förts från samma utgångsläge. Vad gäller tillförlitlighet så har jag också säkrat materialet genom att spela in intervjuerna. Detta är enligt mig absolut att föredra framför att anteckna, eftersom det minskar risken för feltolkning och förvrängning av svaren. När materialet redovisas görs detta så objektivt som möjligt, genom att ha ett separat avsnitt för redovisning, ett separat avsnitt för analys och ännu ett för diskussion. Genom att inte blanda analys och resultat, hoppas jag undvika att påverka läsaren, som istället får utrymme att dra sina egna slutsatser om min studie.

3.1 Begreppsdefinition

Kodväxling är ett begrepp för att beskriva fenomenet som inträffar när en person i ett och samma samtal växlar mellan två eller flera språk. I ”Flerspråkighet och identitet” (Haglund 2004) beskrivs fenomenet kodväxling som ”en blandning mellan två språk eller fler” (s. 397). Gumperz som är en av de mest framstående inom ämnet definierar kodväxling på följande sätt.

”Code switching can be defines as the juxtaposition within the same speech exchange of passages of speech belonging to two different grammatical systems” (Gumperz 1982 s.59).

Lingvisten Shana Poplack beskrev fenomenet ur sitt lingvistiska perspektiv i en artikel kallad “*Sometimes I'll start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL:*” med att: Code-switching is the alternation of two languages within a single discourse, sentence or constituent (Poplack 1980, s. 583). Med detta menar hon att kodväxling är en typ av modifiering av två språk inom samma diskurs, mening eller beståndsdel av språket.

Förutsättningen för att detta skall kunna ske, och kallas kodväxling, är att personen i fråga behärskar båda språket i ungefär lika hög grad. Kodväxling kan äga rum mellan två eller flera personer som behärskar samtliga av de språk som ingår i samtalet, på ett likartat sätt. Personer som kodväxlar med varandra gör ofta detta inom familjen och/eller tillsammans med nära vänner.

4.1 Teoretisk anknytning

Inom ämnet kodväxling finns mycket litteratur skriven. Framträdande personer inom fältet kan sägas vara Poplack, Gumperz och Myers-Scotton, vilka kan ses som en slags frontfigurer vad gäller ämnet kodväxling. Emellertid har det varit svårt att finna litteratur som specifikt behandlar attityder till kodväxling. Min förhoppning är att detta arbete därför kan vara ett bidrag inom området. Nedan följer en kortare redogörelse för en del av den litteratur som beskriver attityder till kodväxling.

I artikeln "Kodväxling som fenomen – exemplet svenska-koreanska" refererar Park (2004) till sociolingvisten Gumperz. Hon menar att kodväxling en "kommunikativ strategi" vilken används av parter i ett samtal i syftet att skapa en viss "effekt" i samtalet (s. 299). Park hänvisar vidare till forskare som Poplack, Myers-Scotton m.fl, vilka menar att kodväxling på intet sätt är ett tecken på bristande språkförmåga eller bristande behärskning av språkliga regler, utan tvärtom vittnar om en språklig systematik enligt regelbundna grammatiska konventioner (s. 299).

I *Lärarnas tidning* (Höglund, 2006a) kan vi läsa i artikeln "Växla språk är ingen ny företeelse" om att kodväxling som fenomen traditionellt har haft en stämpel på sig om att vara ett tecken på en mindre god språkförmåga. Artikelförfattaren poängterar att själva företeelsen troligtvis existerat "så länge människor med olika språk haft kontakt med varandra". Författaren skriver också följande:

I dag anser många forskare att kodväxling framför allt bör ses som något som uppstår i den aktuella situationen. Tvåspråkiga talare kodväxlar under ett samtal, till exempel för att understryka att det sagda är viktigt, eller för att markera att det man sagt bör uppfattas ironiskt. (ibid.)

Lindberg (2002) menar att synen på kodväxling ofta har varit att det betecknar en mindre god språkförmåga. Självt ger hon dock en annan syn på fenomenet, nämligen att kodväxling ger tvåspråkiga en möjlighet att "till fullo utnyttja sin språkliga potential och spela på hela sitt språkliga register på ett sätt som enspråkiga saknar möjligheter till." Park (2004) konstaterar följande: "Länge har man sett ner på kodväxling. Man har sett kodväxling som tecken på talarnas otillräckliga kunskaper i det ena språket" (s. 299). Haglund (2004) skriver vidare att användandet av kodväxling kan utgöra en

påverkan på hur brukarna uppfattas av människor omkring dem (s. 379). Hon menar samtidigt att brukare av kodväxling genom denna markerar ”en sammansatt kulturell tillhörighet och identifikation” (ibid.). Haglund anser även att sammanblandningen av språk och kulturer representerar en samhörighet inom gruppen och står som en slags symbol för en så kallad ”transkulturell gemenskap” (ibid. s. 380).

I motsats till det Haglund talar om kan en parallell dras till uppfattningen om att så kallad ”svensk kultur” och den språkligt kulturella gemenskapen som finns i Sverige riskerar att förstöras om den möter andra etniska ”kulturer”. Detta sätt att se på språk och kultur kan kopplas till det etnopluralistiska perspektivet vilket innebär att kulturer måste leva åtskilda för att inte generera ”negativa” konsekvenser såsom upplösning och sammanblandning. (*Nationaldemokraternas mål och visioner*, 2011) Med det här synsättet blir språkkultur och samhörighet något statiskt, snarare än det dynamiska fenomenet som kodväxling är.

Att kodväxling rör sig om mer än enbart den språkliga dimensionen är också något som påpekas av Park (2004), när hon konstaterar att ”[k]odväxling kan [...] fungera som en symbol för gruppidentitet och solidaritet” (s. 299). Solidaritet med den ”egna” gruppen är också något som nämns i Lindbergs artikel ”Myter om tvåspråkighet”, då hon redogör för sociolingvisten John Gumperz forskning. Gumperz talar om en ”vi-kod” som skapas genom användandet av minoritetsspråket, vilket i sin tur markerar solidaritet och närhet. På samma sätt som ”vi-koden” symboliserar samhörighet inom minoritetsspråkgruppen kan växlandet till en ”de-kod” (majoritetsspråket) markera ”auktoritet och tyngd”.

Det Lindberg vill säga oss med att synen på kodväxling ofta har varit att det betecknar en mindre god språkförmåga kan ha stärkts av en studie gjord under trettioalet av Madorah E. Smith, där hon i sin studie skulle jämföra språkutvecklingen hos förskolebarn i Iowa och på ön Hawaii. Hennes studie skulle visa på om tvåspråkighet och kodväxling påverkade det engelska språket negativt, vilket hon kom fram till att det gjorde. (Smith, 1933 s. 682-693). Hennes studie blev ganska ensidig då hon inte tog hänsyn till sociala faktorer som skilde barnen åt. Några exempel på detta var, föräldrarnas utbildning och socioekonomiska status eller för all del dialektala skillnader. Många av de barnen som växte upp på Hawaii var av utländsk härkomst och första generationens invandrare och talade engelska som andraspråk,

medan barnen i Iowa hade utländska rötter sedan många generationer tillbaka och talade perfekt engelska.

I artikeln "Fördubblat ordförråd en hjälp att vara exakt" redogör Höglund för Lindbergs tankar om kodväxling. Lindberg menar här att kodväxling kan ses som en "särskilt avancerad mental prestation" (*Lärarnas tidning*, Höglund, 2006b). Samtidigt påpekar hon att ett flertal av de människor som kan betecknas som två- eller flerspråkiga har blivit alltmer uppmärksamma om flerspråkighetens positiva aspekter. Emellertid framhåller Linberg att synen på kodväxling alltså är påverkad av allmänhetens "enspråkiga norm". Hon menar att "attitydförändringen går långsamt". Hon menar också att kodväxling ingalunda bör betraktas som ett hot mot svenska språket:

Att ett fastslaget blandspråk inom vissa grupper skulle kunna konkurrera ut svenskan, menar Inger Lindberg är högst osannolikt. Man kommer alltid att behöva behärska standardspråket fullt ut. (*Lärarnas tidning*, Höglund, 2006b)

5.1 Resultat

Nedan presenteras resultatet av mina intervjuer. Resultatet presenteras efter de frågeställningar jag haft. Att jag valt att presentera resultatet på detta sätt har främst två orsaker. För det första håller det en struktur i arbetet som jag hoppas underlättar för läsaren. För det andra är det ett sätt att anonymisera svaren, då jag inte redovisar varje informants svar för sig.

5.1.1 Hur förhåller sig informanterna till kodväxling som fenomen?

Samtliga informanter ger uttryck åt en positiv attityd till kodväxling. Emellertid uttrycker även två av dem samtidigt en viss tveksamhet till om kodväxling är ett odelat positivt fenomen. Den vuxna femtioett åriga kvinnliga informanterna tror exempelvis att kodväxling kan ha en negativ inverkan på inläringen av målspråket svenska. Informanten menar att inläringen av målspråket skulle kunna bli svårare och mer långdragen om man blandar in ett annat språk i samtal. Hon sade:

” Jag vet inte men det är väl så att det blir nog, svårare att kanske lära sig ett språk om man håller på att blanda dem hela tiden. Det måste ju ta längre tid för att man håller på med två samtidigt, kan man säga”.

En annan av mina deltagare berättar att man ibland kan säga ett svenskt ord med det andra språkets brytning och ändelse, så många gånger att man till slut tror att ordet tillhör det andra språket istället för svenska. ”Det är förstås negativt” säger informanten. Informanten menar också att det kan ligga ett värde i att vara konsekvent och inte blanda språket.

Att vara född i Sverige och inte riktigt veta om det man säger är ett svenskt ord eller ett spanskt ord kan vara lite förvirrande. Ju mer jag tänker på det så är det riktigt pinsamt att man glömmer sånt ibland. Folk lär ju tänka att man inte är född här trots att man levat hela livet här. (Killen som är tjugotvå år gammal)

Trots detta är de fyra informanterna till starkt övervägande del positivt inställda till kodväxling som fenomen. En av informanterna tycker att talet flyter lättare när man har friheten att blanda två språk. Att samtalet får mera flyt när man kodväxlar är en åsikt som delas av en

annan informant. Denne menar att vissa saker är lättare att säga på svenska och andra på det andra språket, vilket ger ett naturligt tempo i samtalet. Att kodväxlingen ger ett bra flyt i talet är något som dessutom uttrycks av ytterligare en informant.

Att kodväxling kan ha en positiv inverkan på språket ur en kreativ synpunkt, är något som uttrycks av främst två av mina informanter. En av dem menar att språket blir mer nyanserat, en annan att det är roligt att man kan "försvenska" vissa ord från det andra språket, och vice versa. En av informanterna säger att "[v]issa saker kan man säga bättre på svenska och andra på [minoritetsspråket]." En informant uttryckte det som att "[v]issa saker 'betyder mer' på ett visst språk, det är lite svårt att förklara".

Ett exempel på detta får jag av den unga tjejen som tar upp ett exempel från då hon var utomlands i ett spansktalande land tillsammans med vänner som hon kodväxlar med. Hon beskriver en situation där en vän höll i en filmkamera och skulle filma dom men undrade ifall rec-lampan lös.

Filmaren: "No sé si esta lámpara esta *blinkando*, o no? Ayúdenme porque no como funciona la cámara".

På svenska skulle det kunna översättas till: "Jag vet inte om den här lampan blinkar eller inte. Hjälp mig för jag vet inte hur den här kameran fungerar".

Hon nämner exemplet för att hon reagerade på ordet "blinkando". "Blinkando" är inget ord på spanska men ordet blinka på svenska gjorde att hon förstod att personen som skulle filma inte såg huruvida lampan blinkade och om hon kunde få hjälp för att hon inte begrep sig på kameran. Vidare nämner hon att detta händer hela tiden när man kodväxlar och att det känns helt naturligt för henne och hennes vänner. Det är inget som hon tänker på så mycket.

Samtliga informanter upplevde också att kodväxling kunde skapa en känsla av gemenskap och samhörighet under samtalet. Känslan av att dela samma språk och kunna använda sig av gemensamma ord och referenser på minoritetsspråket, upplevdes som en närhetsskapande faktor.

5.1.2 Vilka attityder upplever informanterna till användandet av kodväxling?

Samtliga informanter upplevde att omgivningen hade vad som kan uppfattas som en negativ inställning till kodväxling. Olika fysiska och verbala uttryck för avståndstagande eller ogillande upplevdes av informanterna. Exempel på fysiska uttryck var att ”skruva på sig”, ”himla med ögonen”, ”sucka”, m.m. ”Det känns som att man blir synad”, uttryckte en informant. Exempel på verbala uttryck som informanterna upplevt var att man på olika sätt uttryckte en önskan om att de skulle tala svenska och/eller att kodväxlandet hade en negativ inverkan på det svenska språket.

Något som framkommit vid intervjuerna var att ett flertal informanter hade stött på attityden att kodväxling hade en språkförbistrande verkan. En av informanterna hade fått höra att det skulle gå sämre i skolan om denne kodväxlade. En informant hade hört från en lärare att användandet av kodväxling kunde göra det svårt att hålla isär de två språken. Ytterligare en informant hade stött på attityden att kodväxling ”förstör” det svenska språket genom att man blandar in ”utländska ord”. Attityden att man ”förstör” just det svenska språket genom att kodväxla, var även något som en annan informant fått höra från omgivningen.

Samtliga informanter hade emellertid också stött på positiva attityder då de kodväxlade. En känsla av nyfikenhet från omgivningen var något som upplevts av ett par informanter, men också ett slags ”positiv” avundsjuka. Det hade funnits personer som uttryckt att dessa också hade velat kunna två språk så bra att man kunnat kodväxla mellan dem. En informant hade fått höra av en väns förälder att denne önskat att vederbörandes barn behärskat förälderns modersmål så bra att barnet kunnat kodväxla på samma sätt som kompisen. Föräldern menade att om man kunnat växla mellan språken på ett sådant vis så gav det en möjlighet att säga saker på olika sätt.

5.1.3 Påverkar eventuella attityder till kodväxlande användandet av kodväxling, och i så fall på vilket sätt?

Tre av fyra informanter angav att omgivningens attityder påverkade dem i användandet av kodväxling. Denna påverkan hade uteslutande en på olika sätt negativ inverkan på kodväxlandet. Samtliga av de tre som ansåg sig påverkade berättade att de kände sig hämmade, och i

vissa fall på grund av detta undvek att kodväxla. En av informanterna uttryckte sig såhär:

Jag vill nog säga att det påverkar mig. Jag försöker undvika att kodväxla med vänner om det finns folk omkring som man tror kan ta illa upp. Sen skäms man lite för att jag tror att många dömer en på grund av det.

Varpå en annan uttryckte det på följande sätt:

Jag vill inte att det ska påverka mig men på något sätt påverkas man. Man vill gärna inte prata så högt att andra kan höra eller så låter man helt enkelt bli. Man skäms när folk tittar på en bara för att man byter mellan språken.

Ett par av informanterna gav utlopp för en viss ambivalens gällande sitt eget kodväxlande, och menade att de inte ville bli påverkade men att de på något sätt blev det ändå. De tre informanterna som uppgav att de påverkades negativt av omgivningens attityder angav alla en känsla av att kodväxlandet kunde få omgivningen att tvivla på deras behärskning av det svenska språket. En av informanterna trodde att omgivningen kunde uppleva att man ”inte riktigt kan prata” och att man ”måste kasta in utländska ord bara för att göra sig förstådd”. En annan upplevde att omgivningen kunde tro att kodväxlingen var ett sätt för talaren att ”täcka dom bristerna man har”, och att man ”måste” använda ett annat språk parallellt i samtalet för att få sagt det man vill ha sagt.

En av informanterna uttryckte att omgivningens attityder ligger ”i bakhuvudet” även om man inte tänker på det aktivt. Informanten reflekterade också över mer långsiktiga följder som omgivningens attityder kunde generera:

Jag tror att det påverkar mig till viss del men jag försöker inte tänka på det så mycket men det ligger nog i bakhuvudet att man måste tänka sig för när man gör det. Jag tror också att det kan hämma personer till att man till slut inte använder en av de två språk man har och till sist kanske glömmer det? Jag vet inte men det känns som att det skulle kunna hända.

Den av informanterna som menade sig *inte* bli påverkad av omgivningens attityder resonerade som följande:

Jag bryr mig inte alls. Folk får tycka vad dom vill, det finns ingen vits att sluta med det för någon annans skull. Ibland kan man ju undra hur folk tänker egentligen och alla har ju rätt till att tycka som dom gör men det är märkligt att folk ens bryr sig.

Informanten, som är född och uppvuxen i Sverige, menade att denne alltid växlat mellan sina två språk, och att detta inte lett till en negativ påverkan av endera språken.

6.1 Analys

Nedan följer en analys av resultatet från min undersökning, kopplat till tidigare forskning. Jag har i detta avsnitt försökt utröna mönster och variationer i mina informanternas svar. Det jag funnit är huvudsakligen två mönster, eller två perspektiv på kodväxling. Det ena är ett sätt att se kodväxling som något negativt, som en brist i språkförmågan. Det andra perspektivet är det rakt motsatta, nämligen att kodväxling kan betraktas ur ett tillgångsperspektiv som skapar ett levande språk med fler uttrycksmöjligheter. De negativa perspektiven på kodväxlingen, och informanternas uppfattning av detta, tycks också fungera som en påverkan på deras egen kodväxling. De positiva perspektiven tycks emellertid i främsta hand komma från informanternas egna uppfattningar om kodväxling. Avsnittet är indelat i två rubriker, under vilka jag separat behandlar de två olika synsätten.

6.1.1 "I Sverige ska man prata svenska och inget annat!"

Som nämnt hade ett par informanter stött på attityden att kodväxling kan leda till att det svenska språket blir förstört. Språk tycks med denna infallsvinkel ses som något skört som kan "förstöras" om man använder det på ett visst sätt, i det här fallet genom att kodväxla. Denna syn på språk tolkar jag som att språk är något man måste bevara genom att använda det på ett "korrekt" sätt, det vill säga enligt en viss förutbestämd språknorm. Lindberg (2006b) nämner allmänhetens "enspråkiga norm", Denna syn på språk kan ses som att språk är ett ömtåligt föremål som behöver handskas med varsamt. Detta i motsats till att se språk som en kreativ process som ständigt skapas och återskapas i interaktionen mellan människor.

Några informanter hade en teori om att negativa attityder från omgivningen kanske kunde bero på en känsla av osäkerhet då man inte till fullo kunde förstå vad som sades. Om så är fallet kan detta tolkas som att osäkerheten kommer ur en upplevelse av okontroll. Det man inte förstår kan man inte hantera, och kan upplevas som ett hot. En informant sa att det kändes som om folk tror att man "pratar skit" om dem, då de inte förstår vad man säger.

Flera av informanterna hade upplevt att omgivningen såväl fysiskt som verbalt uttryckte ett ogillande inför deras kodväxling. Att på detta

sätt markera ogillande inför något så ”harmlost” som att blanda två olika språk i samtal kan tyckas underligt, vilket en av informanterna uttryckte då denne konstaterade att ”[i]bland kan man ju undra hur folk tänker egentligen och alla har ju rätt till att tycka som dom gör men det är märkligt att folk ens bryr sig”.

Två av informanterna kopplade mer eller mindre ihop kodväxlandet med en viss känsla av skam, då man upplevde att kodväxlandet kunde leda till att omgivningen betraktade dem på ett negativt sätt, exempelvis som mindre kompetenta i sin behärskning av det svenska språket. Detta liknar det såväl Lindberg (2002) som Park (2004, s. 299) nämner om att synen på kodväxling traditionellt varit att det är ett tecken på talarnas bristande språkkunskaper i majoritetsspråket. En av informanterna trodde till och med att omgivningen kunde uppfatta det som att man var tvungen att kodväxla för att få fram det man ville ha sagt. På detta sätt blir tvåspråkigheten som ett slags ”krycka”. Det kan tolkas som att kodväxlingen fyller syftet att ge något att falla tillbaka på (nämligen det andra språket) när de svenska orden inte räcker till, snarare än att vara ett verktyg för att skapa nyans i samtalet. Det intressanta kan dock vara att informanterna själva inte upplevde denna ”kryck-funktion” i sin kodväxling, utan istället menade det motsatta, nämligen att kodväxling var ett sätt att skapa en extra nyans i samtalet. Förmodligen kan det röra sig om en föreställning att gängse individ som inte kodväxlar helt enkelt inte har någon särledes kunskap om vad kodväxling fyller för syfte.

Känslan av skam är intressant i sammanhanget av ett flertal anledningar. I relation till Gumperzs (Lindberg 2002) teorier om en ”vi-kod” (som symboliserar samhörighet inom minoritetsgruppen) och en ”de-kod” (som symboliserar auktoritet och tyngd) kan man dra vissa paralleller. Exempelvis kan man tolka det som att upplevelsen av skam skulle kunna vara kopplad till en upplevelse av att minoritetsspråket är på något sätt mindre värt, ur ett makt- och samhällsperspektiv. Minoritetsspråket skulle kunna vara tätt förknippat med den familjära zonen, medan majoritetsspråket tvärtemot förknippas med samhället och förmågan att vara delaktig i detta. Kanske finns det eventuella föreställningar hos informanterna om fördomar om att tvåspråkiga som inte uteslutande talar svenska ute i samhället, skulle äga en sämre behärskning av språket. Detta kunde i sin tur måla upp en bild av den ”ointegrerade invandraren” som inte förmår ta del av det svenska samhället – en stereotyp och negativ bild som ibland kan kopplas ihop med tvåspråkiga individer.

Känslan av skam kan eventuellt också härröras till en oro att betraktas som avvikande, en rädsla för att inte bli accepterad för den man är. Samtidigt har språket en viktig och stark betydelse för identiteten (Park 2004), vilket gör att skammen får en något komplex karaktär. Detta måne delvis kunna förklara den ambivalens jag tyckte mig uppleva att några av informanterna gav uttryck för. Man ville kodväxla och såg själv med få undantag uteslutande positivt på sin kodväxling, samtidigt som man ändå påverkades hämmande av omgivningens negativa attityder. Genom att kodväxla riskerade man att ge omgivningen en bild av en själv som inte stämmer överrens med hur man själv upplever sin person, och hur man vill bli betraktad. I relation till detta kan nämnas det Haglund (2004, s. 379) skriver om att användandet av kodväxling kan påverka hur användarna uppfattas av omgivningen. Att själv konstruera en bild av sig själv som man är nöjd med, gentemot omgivningen, kan vara svårt och således en potentiell anledning till att informanterna ibland lät bli att kodväxla, då de uppfattade att detta kunde ge en sned bild av den egna personen.

6.1.2 "Vissa saker 'betyder mer' på ett visst språk"

Några informanter hade upplevt en positiv avundsjuka till förmågan att kodväxla. Med denna infallsvinkel får flerspråkighet ett resursperspektiv istället för ett bristperspektiv. Att behärska fler än ett språk blir en rikedom som nyanserar och berikar språket snarare än förstör det. Den förälder som menade att kodväxling ger möjlighet att säga saker på olika sätt, gav en syn på kodväxling som ett fenomen fyllt av språkliga möjligheter och friheter. Att kunna växla mellan två språk kan på detta sätt ses som att språket blir mer nyanserat. "Vissa saker 'betyder mer' på ett visst språk, det är lite svårt att förklara." menade en informant. Detta kan tolkas som att "samma" ord fast på olika språk kan delvis skilja sig åt i såväl språklig som känslomässig betydelse. Att då ha två språk att växelvis uttrycka sig på, kan ganska logiskt betraktas som att du har dubbel uttrycksförmåga. Detta kan kopplas till det Lindberg (2002) skriver, nämligen att kodväxling skapar en möjlighet för talarna att "till fullo utnyttja sin språkliga potential och spela på hela sitt språkliga register på ett sätt som enspråkiga saknar möjligheter till".

Poplack och Myers-Scotton m.fl. (i Park 2004, s. 299) skriver att kodväxling sker systematiskt enligt en grammatisk regelbundenhet, medan Linberg (2006b) menar att kodväxling kan betraktas som en "särskilt avancerad mental prestation". Detta kastar ljus över den

informant som berättade att man kunde "försvenska" vissa ord från minoritetsspråket och vice versa. Detta kan ses som en slags kreativ språklig lek med de verbala verktyg man äger. Tvåspråkigheten öppnar då upp för möjligheter att laborera med språket på ett nyskapande vis. Kanske gör denna tvåspråkiga kreativitet att man blir mer språkligt medveten, och utvecklar den språkliga förmågan.

Som tidigare nämnt menar Haglund att sammanblandningen av språk och kulturer representerar en samhörighet inom gruppen och står som en slags symbol för en så kallad "transkulturell gemenskap" (ibid. s. 380). Kodväxling är således inte bara en ren språklig fråga utan tycks sträcka sig till ett djupare plan där kulturell tillhörighet och gemenskap utgör en viktig faktor. Detta är något som syntes klart bland informanterna i min undersökning, då samtliga menade att kodväxlingen hade en viktig samhörighetskapande dimension.

7.1 Diskussion

7.1.1 Förklaring av resultaten

Utefter de frågeställningar jag har presenterat för informanterna så anser jag att de gjorde sitt yttersta för att försöka förklara hur de uppfattar attityder för eller emot kodväxling. Resultaten visar på att dessa attityder i några fall har visat sig vara hämnade, men inte till den milda grad att användaren upphör att använda sig av kodväxling. Resultaten visar också att det finns ett samband mellan informanternas inställning till kodväxling. Trots att de är positivt inställda till kodväxling och till det faktum att det i många fall underlättar vad de vill säga så finns det och vissa tveksamheter hos informanterna huruvida det är bra eller dåligt att blanda två språk när man pratar.

Den utmärkande betydelsen av resultatet är att majoriteten av informanterna till stor del känner sig observerade av omgivningen när de kodväxlar och med det kommer oftast attityder, emot eller för kodväxlandet. Informanterna har uttryckt att folks värderingar och i många fall okunnighet kan hämma kodväxlingen men samtidigt som det finns negativa erfarenheter av detta så kommer många positiva attityder upp och det stärker användandet av två språk.

Jag tycker att resultaten förhållit sig rätt bra till studiens ursprungliga frågor och jag tycker mig ha fått svar det jag frågar om från början eftersträvat. Mina tankar kring fenomenet kodväxling är att utövandet av det inte har någon negativ effekt på språkanvändandet i sig. Jag upplever och anser att det kan komma att nyansera språket och berika en konversation samt att det kan visa sig ha effektiva egenskaper gällande allmän språkförståelse.

De tendenser jag ser hos alla informanterna är att inte gå mot strömmen och acceptans från omgivningen. Fast det finns förstås skillnader individerna emellan. Detta gäller givetvis de allra flesta människor som har en vilja att ingå i en norm där man inte sticker ut. För kodväxlande individer är detta givetvis mycket svårare och negativa attityder är något som hämmar språkanvändandet. Mina informanter har dock en inställning som är förhållandevis positiv och förutom det så har det funnits positiva reaktioner på deras kodväxlande och det tror jag har medfört att de känner sig tryggare när de kodväxlar.

7.1.2 Metodanalys

Metoden som har använts i denna studie tror jag har varit optimal för att den här typen av studie. Jag valde samtalsintervjuer med informanterna för att kunna svara på eventuella frågor på plats och för att ge dem möjlighet att sväva ut men samtidigt kunna finnas där för att se till att vi höll oss inom ämnet. På detta sätt kunde jag komma informanterna nära och genom att göra det, jobba för att få dem att känna sig trygga och skapa en god relation oss emellan.

För mig var urvalet viktigt då jag kände när jag började skriva att jag inte ville jobba med alldeles för många människor. Jag valde att arbeta med fyra informanter för att försöka få så mycket information ur var och en av dem. Detta är för att jag ville ha en konversation med dem istället för att be ett stort antal informanter svara på frågor i en enkätundersökning. På så vis känner jag att jag har fått intressanta resultat av mina informanter. Vi diskuterade fenomenet kodväxling och de fick sina svar besvarade innan vi satte igång med intervjuerna som jag spelade in med var och en av informanterna.

Min förhoppning är att mitt val av metod inte har influerat eller på något vis påverkat informanternas uttalanden. Efter att informanterna svarat på några frågor så hade vi en samtalsstund där de fick ställa ytterligare frågor och samtala allmänt. Detta tror jag hjälpte dem att slappna av och vilja fortsätta samtalsintervjun under mer avslappnade former.

7.1.3 Avslutning

Att vara kodväxlande individer, så som de informanter jag har haft turen att intervjua till detta arbete har gjort mig medveten om hur man kan se saker på olika sätt. Man kan välja att bry sig om vad omgivningen tycker om att man "blandar språk", eller så kan man välja att ignorera hur man uppfattas som kodväxlande individ. Vad som står klart är att dessa informanter har klart för sig att de inte är en del av den språkliga normen i samhället de lever i och att deras språkvanor kanske heller inte ingår i vad som anses vara korrekt i ett förhållandevis enspråkigt land. Samtidigt hoppas jag att de inte ser deras språkliga kompetens som något negativt och att de väljer att utveckla den.

För mig personligen som kodväxlande individ har detta arbetet gjort mig mer medveten om mitt eget kodväxlande och hur man kan väljas att påverkas av andras attityder till den eller inte. Vidare har jag reflekterat en del över hur det kommer sig att vissa människor har en negativ attityd mot

kodväxlande medborgare. Att inte kunna reflektera över det faktum att språk för individer samman och att det finns en känsla av samhörighet i att tala samma språk verkar inte finnas i deras tankebanor. Jag blir bara mer och mer förvånad ju mer jag tänker på det. Ett exempel på att språk förenar, är det klassiska exemplet av hur människor som talar samma språk dras till varandra när de möts utomlands. Det är ju ett klassiskt ”solsemester scenario” som drabbar tusentals svenskar varje år när de åker på charter till varma europeiska länder.

Under hela arbetets gång funderade jag mycket på mitt val av informanter utifrån det språk de talar. Jag har egentligen inga riktiga belegg för att det är på det sätt jag misstänker men, jag tror att attityder mot spanskan just nu skiljer sig en hel del från vad dessa attityder kan vara emot några som kommer från t.ex ett arabiskt talande land. Jag har fått för mig att dessa attityder som folk verkar ha mot kodväxlande individer går hand i hand med hur den nuvarande relationen med det land dom kommer ifrån är.

Alltså, som många redan vet så hade man i Sverige mycket arbetskraftsinvandring under sextio och sjuttioalet. Detta medförde att det kom hit en del människor från Italien, Grekland, Finland och Spanien m.fl. Vidare hade man de sydamerikanska diktaturena under sjuttioalet och åttiotalet, då kom det en hel del politiska flyktingar från de länderna. Attityderna mot dessa grupper i samhället idag är inte hur dom kanske var när dessa individer först kom hit.

Jag har fått för mig att det är en lite hårdare ”ton” mot människor som pratar arabiska eller somaliska ute i det svenska samhället idag och jag ser ingen anledning att den ”tonen” skulle vara mindre bestämd vad gäller deras kodväxling. Det är nästan som att attityderna som finns i samhället mot människor som kodväxlar, är direkt kopplat till vilken majoritet av invandrare som finns i landet för närvarande. Det är ju logiskt på ett sätt. Ju hårdare invandring man har från ett land, ju mer uppmärksammar man de människor som talar det språket. Tyvärr missar nog många att t.ex. arabiska talas i fler länder än Irak, där en stor majoritet av dagens invandrare kommer ifrån.

Denna studie är en av många som gjorts om kodväxling och dess effekter på användarna samt deras syn på hur de kan komma att uppfattas av samhället de kodväxlar inom. Jag önskar att man kan fortsätta göra liknande undersökningar som ser till attitydaspekten till kodväxling för att få reda på mer om fenomenet och att kanske det i sin tur kan resultera i att samhället blir mer tolerant mot människor som kodväxlar och inte dömer dem på grund av okunskap.

Avslutningsvis skulle jag vilja tacka mina informanter för deras enorma engagemang i min studie, och för all den tid de har lagt ner på att svara på mina frågor och utveckla deras resonemang kring ämnet samt för deras ärlighet och till sist för att de ville vara en del av min studie och för att de är fantastiska människor.

Källförteckning

Cantzler, Ingmari, (1992) Intervjuer med kvinnliga företagare i tre län, Nutek, R

Esaiasson Peter mfl. (red.) (2010) *Metodpraktikan*, Vällingby, Nordstedts Juridik AB.

Gumperz, J. John (1982) *Discourse strategies*. Cambridge University Press.

Haglund, Charlotte (2004) "Flerspråkighet och identitet" I Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.) (2004). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s.359-387.

Lindberg (2002) "Myter om tvåspråkighet" I Språkvård nr 4 2002

Lärarnas Tidning (2006a) Carin Höglund: "Växla språk är ingen ny företeelse" <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2006/05/23/vaxla-sprak-ingen-ny-foreteelse> (Hämtad: 110421)

Lärarnas tidning (2006b) Carin Höglund: "Fördubblat ordförråd en hjälp att vara exakt" <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2006/05/23/fordubblat-ordforrad-hjalp-vara-exakt> (Hämtad: 110423)

Nationaldemokraternas *mål och visioner*. <http://www.nd.se/vaara-aasikter/vision/maal-vision.aspx> (Hämtad: 110416).

Park, Hyeon-Sook (2004) "Kodväxling som fenomen – exemplet svenska-koreanska" I Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.) (2004). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s.297-325.

Poplack, Shana. (1980) "Sometimes I'll start a sentence in Spanish *y termino en español*": toward a typology of code-switching. *Linguistics* 18, 7/8. 581-618.

Smith, M. (1933), *A study of language development in bilingual children in Hawaii*. Psychology Bulletin, 30, 692-693